

lem megbír, a mennyi aztán üde marad. A hittani órák napjaival az ünnepnapok számát szaporította.

«*A kutya részei*» czímen satirikus rajzát adja a mostan divó «értelemgyakorlatok» szellemtelen és természetellenes módjának. Valóban érdemes volna az egészet bemutatni, oly érdekes és tanulságos e fejezet.

«*Melyik olvasmányt parancsolja?*» [ezimű fejezet azt a veszedelmes és gyakori szólást üti, hogy a tanító, ha esetleg a tanfelügyelő, s más belép az iskolába, oda szól a vendéghez, hogy melyik olvasmányt parancsolja: «Mit akar ez az ember? Tán vendéglőben képzei magát? Hisz a tanítás óráján nincs helye a válogatásnak. Ő *ma* csak *azt* az olvasmányt tárgyalhatja, a melynek tárgyalására alaposan elkészült.» Minden olvasmányra alaposan kell készülni, az ismeretközlő olvasmányok alkalmmilag tárgyalandók.

«*A kutya ugat*» az értelemnélküli és naiv tartalmu, hülye példák ellen száll sikra, s a nyelvtani ismeretek anyagát a minimumra szorítja. E tekintetben hibáztatja a tantervet is és nagyon üdvös tervezettel szolgál.

Nagyon érdekesek és tanulságosak a következő fejezetek is, melyekben az elemi iskola összes tárgyait átmegy, mindenütt kiemelve a mesterkélt és hibás módszert és okos tanácsokkal szolgálva.

Tekintve azt, hogy e könyv egy szellemes és józan felfogásu öreg úr előadásaként van írva, könnyed tárczasorozat alakjában, nagy elterjedésre és haszonra tarthat számot.

BIHARI FERENCZ.

**Az emlékezet betegségei.** Irta *Ribot Th.* A 12. kiadás után fordította *Dáni Ede.* (Népnev. könyvtára. 11. f.) Lampel. Ára 1 K.

Az iskola s általán a tanítás szempontjából nem hiszem, hogy volna érdekesebb fejezete a lélektannak, mint épen az emlékezet kérdése. Régi, évezredes szállóige: *Tantum scimus, quantum memoria tenemus.* Nem tudom hogyan és mi alapos okból egyszer csak fordult a világ, s uton-utszálen elkezdtek kiabálni a pædagogusok, s általán a tanítás emberei: «A jó dolog nem a tudás, nem az emlékezet, hanem a helyes ítélet». És az iskola felült a frázisnak, a közszellembe is befészkelte magát az a pædagogiai axioma, a szülők örülnek, hogy nem «bifláznak» a nyit, — és az eredmény? Nos, ha őszinték akarunk lenni, meg kell vallanunk, hogy a mi ifjaink ítélnek ugyan nem, de felületesen annál jobban tudnak mindenről ítélkezni, mindent leszólni. *Stein Lajos dr.* a berni egyetem híres tanára a «*Deutsche Revue*» című folyóiratban két év előtt egy rendkívül feltűnést keltő

czikkben („die Gedankenanarchie“) alaposan tönkre silányította azt a hitet, mintha a modern iskola meg tudta volna tanítani az ifjúságot az ítéelés nehéz feladatára.

Miként is lehetne az ítélet helyes, ha nem tapasztaltunk sokat, s ha nem tartottunk meg sokat emlékezetünkben? Milyen ész lehet az, a mely üresen is gondolkozhatnék? Úgy jár, vagy rosszabban az az ész, mint valamely malom, mely üresen zakatol. Minek félünk, hogy diákjaink sokat tanulnak, miért hirdetjük, hogy az ítéelés fordított arányban áll a tanultsággal?

Félre vezetett bennünket a nagyvilágias pädagogia, a mely hajlékonyná, mozgékonyá akarná tenni a szellemet, s a nélkül, hogy erősítené, egyszerű értelmi gimnasztikává alacsonyítaná.

*Charles Mèlinaud*, kisünő francia philosophusnak szavait idézem itt, ki rövid értekezés \* keretében arra vállalkozott, hogy ez emlékezőtehetségnek ismét visszaszerezze régi becsületét, melyet tényleg meg is érdemelt. *Mèlinaud* azt bizonyítja, hogy legkitünőbb lelki tulajdonságainkat könnyen vissza lehet vezetni emlékezőtehetségünk tulajdonságaira.

Az emlékezet örökösen segítségét nyújtja az észnek, örökösen szolgálai szerepre van kárhoztatva, senki sem szokott vele dicsekedni; kinek nincs, eldicsekszik vele, sőt még az iskola is igazi prűderiával beszél a memorizálásról, és száműzte nyelvtanainkból azokat a versecskéket, a melyekből még mi is tanultuk a főnevek nemét.

Am a reactio nem maradhat el sokáig. *Mèlinaud* említett írása új fordulóponthoz jelez, a pädagogusok újra becsülni kezdik a memoria szerepét, s a lélektanosok hova-tovább méltányosabban bának vele.

Úgy látszik azonban, hogy a tudósokat inkább érdeklik az emlékezet kóros tünetei, a minek oka szerintem az lehet, hogy a lélektan physiologiai iránya bő adathalmazt talált az orvosok, főként az elmegyógyítók irataiban.

Különösen szeretik az emlékezet physiologiai feltételeit kutatni, s a materialista irányú philosophusok bőséges adatokat találnak az emlékezet kóros tüneteinek vizsgálatánál arra, hogy az agyvelőt mechanikus oldaláról új szempontok szerint mutassák be.

Ezek a kutatások természetesen arra vannak irányozva, hogy az emlékezet természetét, s főleg physiologiai feltételeit állapítsák meg, első sorban tehát a physiologust érdeklik. Am, ha meggondoljuk, hogy az emlékezet mily fontos szerepet tölt be a lelki tevékenységnek

\* Ez értekezés bő kivonatát *Vethéssy* dr. ismertette a Bölcséleti folyóiratban. (1900, 1. szám.)

titokzatos és benyolult gépezeteiben, a melyre oly élesen mutatott rá Méлинаud, akkor világos lesz előttünk, hogy mennyire fontos az emlékezet kérdése a pædagogusra nézve.

Am *Ribot* említett munkája magát az emlékezetet nem ezen pædagogiai értéke szerint mutatja be; ő az emlékezetet, mint élettani tüneményt tekinti, mely szerinte csak esetlegességből lélektani tünemény.

Az emlékezetnek, úgymond, minden alakja, a legmagasabbtól a legalacsonyabbik, az idegelemek erőműtani társulásain és ezen elemek különös módosulásain alapszik. Minden inger benyomást hagy hátra az idegrendszerben, mi által egy különös fogékonyság származik és ezzel az elemnek egy *különbözete* is, noha ezen elem eredetileg a hasonló idegsejtektől nem különbözik. Hogy ezen társulás számtalan módon történhetik, arra elég azt megemlíteni, hogy legalább is 600 millió agysejt van.

Ezen módosulatok, melyek az első benyomástól erednek, nem egy erőtelen anyagban őriztetnek meg s nem hasonlítanak a pecsét-nyomónak viaszlenyomatához, hanem élő anyagban vannak összehalmozva. Minden élő szöveték folytonos tömeg megújulásban van, az idegyszöveték még inkább mint minden más; az idegyszövetékben a szürke anyag jobban, mint a fehér, a mint ez az őt nedvesítő vér-edények nagy számából következik. Mivel a módosítások ellenállanak, az új anyagok hozzájárulása, az új tömecek rendezése pontosan azok típusát hozza létre, a melyek benyomatnak.

Az emlékezet tehát *Ribot* előadása szerint a táplálástól függ. Erré az eredményre egyébiránt minden modern physiologusnak el (kell jutnia.)

Ez röviden *Ribot* nézete az emlékezetről; az emlékezet betegségeinek tárgyalása arra irányul, hogy ezt az elméletet példákkal megvilágosítsa.

Azt tartom, hogy az emlékezet betegségeinek ily bő ismertetése, mint *Ribot* könyvében tárgyalva van, a pædagogusokat kevésbé érdekelheti. A pædagogusok ugyan is csak a már kiforrott és igaznak bizonyult philosophiai elméleteket értékesíthetik lelkiismeretök szerint, míg az az álláspont, hogy az emlékezet semmi más, mint élettani tünemény, arra vezethet, hogy az emlékezet erejét, nagyságát az élettani szabályai szerint próbáljuk megbecsülni, aztán kiművelni s ha igazat adnánk *Ribot*nak, akkor a pædagogusnak első sorban orvosnak kellene lennie. Szerény véleményem szerint hasznosabb lett volna Méлинаud említett tanulmányát lefordítani.

BIHARI FERENCZ.